

Izhaja vsak petek.
Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . K 4'—
pololetna . . . 2—
četriletna . . . 1'—
Posamezna št. . . 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Stev. 32.

V Ljubljani, dne 10. julija 1914.

Leto IX.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

V današnji številki po daljšem presledku zopet objavljamo nadaljevanje izbornega dela: Anton Kralj, Obrtni red. Tiskarska stavka je povzročila, da smo mogli šele zdaj pričeti z nadaljevanjem tega izbornega dela, ki naj bi ga znal vsak naš delavec, vsaka naša delavka na pamet. Obrtni red objavljamo na 3. in 4. strani. Listi naj se izrežejo. Kadar bo delo dokončano, naj se dajo izrezani listi vezati.

Vsem slovenskim delavcem in delavkam!

Živimo v dobi nemirov, preprirov, v draginji. Mnogi danes toži, da so slabi časi. Delavec ima iste dohodke, kot jih je imel pred sedmimi ali pred petimi leti, ko je bilo glede na draginjo še malo na boljšem in je vsak še lažje izhajal. Ako pogledamo danes na svetovni trg, vidimo res povsod draginjo. Vse je dvignilo neizmerno visoko svoje cene, kakor n. pr.: živež, obleka, stanovanje itd. Pred desetimi leti je po nekod veljal 1 kg mesa 1 K 20 vin., danes velja 1 K 60 vin. do 1 K 90 vin. Kako je bila še pred sedmimi leti po ceni obleka, čevlji itd. Kje pa je delavec s svojimi zvišanimi plačili? Nikjer! Pogledajmo si nekatere nekoliko. Pred sedmimi leti je zaslužil rudar kopač (hauer) 4 do 5 K, učni kopač 3 K 80 vin. do 4 K 80 vin., danes zasluži kopač 3 K 60 vin. do 4 K le malokateri 4 do 5 K., to so posebne izjeme. Delavec v tovarni, kjer je tudi naporno delo, kakor n. pr. tovarne za usnje so zaslužile pred petimi leti starejši delavci, 2 K 60 vin., 3 K, 3 K 60 vin., k večjemu le nekateri in to so redki 4 K. Pogledajmo si proizvajalca delavca na železnici, koliko zasluži. Delavci na državni železnici, ki garbljejo že po 10 let in še dalje na progi, zaslužijo 2 K 70 vin. novinci pa 2 K 20 vin. Železničarji delajo naravnost za sramotno nizko plačo. Tudi tem se godi krivica. Železničarji na progi so prej zaslužili bolje kot danes. Zvišalo se jim je na vsake dve leti za 20 vin., sedaj pa zviša stalnim prožnim delavcem na vsaka tri leta samo za 10 vin. Koliko zasluži delavka? Naravnost rečeno premalo, ponekod v papirnicah in drugih podobnih podjetjih zaslužijo po 1 K, 1 K 20 vin. in le izjemno nekateri po 2 K do 2 K 20 vin. Pomisliti moramo delavca v smrtno nevarnih podjetjih, koliko nevarnosti preti n. pr. rudarju, ki ga vsak čas lahko za-

suje; koliko mora pretrpeti strašne vročine, slabi zrak, gosta izprememba zračne temperature. Koliko teže mora vsak dan prenesti n. pr. delavec v tovarnah za usnje, kjer je v posebnih oddelkih tudi strašna vročina. Delavec v takem obratu zaposlen, si kmalu po-habi svoje zdravje lahko v najboljših letih. Kolikim nevarnostim je razpolo-žen delavec železničar osebno na kolo-dvorih pri sklepanju vozov itd. Prožni delavec je pravi revež. Po zimi preze-ba vsled hudega mraza, poleti je zo-pet izpostavljen večkratni nevihti in solnčni vročini. Delavka tiči ves dan v zaduhli in prašni tovarni, kar povzro-či marsikateri mladenki v najbolj cve-točih letih jetiko, da hira in mora iti v prezgodni grob. Danes tožita tudi vsled slabih družinskih razmer kmečki delavec in mali kmet, da ne moreta več izhajati in si privoščiti to, kar za-hlevajo njunine vsakdanje potrebe. Mnogi mislijo, da za delavske sloje ni nikjer več pomoči ter celo obupavajo. Toda temu ni tako. Vsak danes išče pomoči, kjer naravnost ve, da jo dobi. Bolnik išče zdravlila pri zdravniku, če se komu godi krivica, gre k sodniku itd. Vprašal bo ta ali oni, kje pa naj de-lavec išče svojih pravic. Odgovor je lahek; pri Jugoslovanski Strokovni Zvezi! Ona je tista zaščitnica, ki se bo vedno potegovala za delavske pravice. Ona je sicer še mlada; obstoji še le od 1. 1910. Že ob času rojstva te organiza-cije smo že pri zibelki sanjali prihod-njo moč, ki se bo v kratkem razvila v močen tabor slov. delavcev in delavk.

Kljub svoji mladosti, je storila že mnogo za delavstvo. Nastopila je ne-štetokrat za pravice tistih, ki se zbirajo pod praporom J. S. Z. in sicer v prav-nem varstvu, šikaniranju delavcev, ki so jih mislili podjetniki že tu in tam vreči na cesto. Poslala in predložila je veliko prošenj in peticij v državni zbor ter na druge zakonodavne zbornice. Pri delavcih, ki se je osebno ali po svojih zastopnikih potegnila za nje, je vse-povsod napravila lepe uspehe. Ko bi hoteli natanko opisati podrobno delo, bi morali spisati debelo knjigo. Brav-cem »Naše Moči« ni treba podrobneje razlagati, ker zasledujejo že sami od začetka njeno delo. Vrh tega je sto-rilo vedno svojo dolžnost, da je poma-galo svojim članom v boleznih, v nezgo-dah, v brezposelnosti, ob času iskanja služb itd., da jim dala denarno pod-poro. Zatorej delavci in delavke, okle-nite se trdno svoje organizacije J. S. Z., ki bo Vas vedno branila in storila vse, kar bo njene moči. Vsak član in

članica, naj postaneta kot apostol v agitaciji. Izgine naj misel samozase in vsak naj skrbi za razširjenje J. S. Z. in njenih idej. Prijatelji, delajmo, dok-ler je dan, ko pride noč, ne bo mogel nihče več delati. Dolžnost vsakega čla-na je, da dela vzajemno z vsemi močmi, da pridobi kar največ članov. Veliki greh je to, če bi držali roke križem ter mirno gledali, da ugrabijo nasprotniki naše mlade delavce. Vsak bo moral da-ti oster odgovor pred večnim sodni-kom, za čas, ki ga je zanemaril. Uvi-deli smo, da drugje ni rešitve za de-lavca, kakor v Jugoslovanski Strokov-ni Zvezi. Tudi za delavce in delavke naj veljajo besede presvitlega vladarja »Viribus unitis«, to je z združenimi močmi.

V slogi je moč, pravie pregovor. Iz-gine naj misel, da ni časa, to je prazen izgovor. Predno poteče leto, lahko vsak stori nekaj dobrega. Koliko se danes časa zapravi po nepotrebnem po gostil-nah, pri raznem kvartanju in drugod. Delavke, tudi Ve storite svojo dolžnost pri svojih tovariščah! Včasih pri žen-skih veliko zaleže njihova prijazna be-seda. Skrbite tudi Ve delavke, da iztr-gate kaj največ delavk od socialne de-mokracije! Tudi Vas bo J. S. Z. vedno branila pred raznim krivicam, ki se gode pred Vami in nudilo svojo pomoč. Poskrbimo, da bo naša organizacija ena najmočnejših na avstrijskih tleh, osebno med Slovenci! Na ta način se bomo lahko veliko pridobili, kar že leta in leta želimo. Potem bo lahko pogum-no plapolala zastava Jugoslovanske Strokovne Zveze v krščansko-delav-skem slovenskem taboru!

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Cesarjeva zahvala.

Njega c. in kr. Apostolsko Veličan-stvo je najmilostiveje blagovolilo iz-dati nastopno Najvišje pismo povodom smrti nepozabnega rajnega prestolo-naslednika Franca Ferdinanda in nje-gove do smrti mu zveste družice voj-vodinja Hohenberg:

Ljubi grof Stürgkh! Globoko potr-t se nahajam pod vtiskom nesrečnega čina, ki je ugrabil mojega iskreno ljubljeneega nečaka sredi iz resnemu iz-polnjevanju dolžnosti posvečenega de-lovanja, ob strani velikosrčne, v času nesreče zvesto pri njem vztrajajoče soproge ter Meni in Moji hiši povzročil najbolestnejšo žalost.

Ce Me v tej težki uri more potola-žiti kaj, so to nešteti dokazi tople na-klonjenosti in odkritosrčnega sožalja, ki sem jih v ravnokar preteklih dneh prejel iz vseh krogov prebivalstva.

Zločinska roka je oropala Mene dra-gega sorodnika in zvestega sodelavca, varstva potrebne, najnežnejši starosti še neodrastle otroke pa vsega, kar jim je bilo drago na zemlji in povzročila nedolžnim srcem nepopisno gorje.

Blazna zlobnost male skupine zap-eljancev pa nikakor ne more razrušiti svetih vezi, ki vežejo Mene in Moje na-rode; ona nikakor ne doseže čustev od-kritosrčne ljubezni, ki je bila izkazana Meni in vladajoči rodbini vnovič na ta-ko ganljiv način in iz vseh delov mo-narhije.

Šest in pol desetletij sem delil z narodi bolečine in veselja, zavedajoč se vedno tudi v najtežjih urah vzviše-nih dolžnosti odgovornosti za usode milijonov, za katere bom polagal račun Vsemogočnemu.

Nova bolestna izkušnja, ki jo je poslala Meni in Mojim nedognana bož-ja previdnost, bo v Meni še utrdila sklep, da vztrajam na pravo spoznani poti do zadnjega zdihljaja, na korist Mojih narodov. In če bom zamogel za-pustiti nekoč Svojim naslednikom kot najdragocenejše darilo poročstvo lju-bezni Mojih narodov, bo to najlepše plačilo Moje očetovske skrbi.

Pooblaščam Vas, da izrazite vsem, ki so se v teh bridkostnih dneh v zve-stobi in udanosti zbrali okoli Mojega prestola, Mojo najglobljo zahvalo.

Dunaj, 4. julija 1914.

Franz Jožef m. p.

Naše krščansko socialno tobačno delavstvo je z veliko žalostjo in ogor-čenostjo obsojalo kruto, nečuvstvo sa-rajevsko hudodelstvo, vsled katerega sta umrla rajni nadvojvoda prestolo-naslednik Franc Ferdinand Avstrijski d'Este in njegova do smrti mu zvesta žena vojvodinja Hohenberg. Naše de-lavstvo se je polnoštevilno zbralo ob progi, ko je trupli rajnikov peljal vlak skozi Ljubljano. Splošno se je obsojalo, da se ni dalo delavstvu v petek, ko so bile ljubljanske prodajalne zaprte od 4. do 5. ure, prosto. To ni bilo prav, ker bi morala tobačna režija čut lojalnosti do Najvišje cesarske hiše zelo go-jiti, kar se v petek ni storilo. Naše kr-ščanske tobačne delavske organizacije so danes priredile za dušni pokoj ple-menitih rajnikov sv. mašo v križevni-ški cerkvi. Udeležilo se je tudi ljub-ljansko krščansko socialno tobačno de-

Kako so ujeli roparja Vasqueza.

Angleško C. Richardson. — Slovensko dr. J. K.

Od Pepite sem zvedel, da so Roza-lija, Varquez, Leiva in Chavez silno pre-ganjani od policije, naši skrivališče v nevarni bližini San Embro, v votlini, kjer je bila skrila Rozalija svojega ju-naka po zločinu v Tres Pinos.

Ko je Rozalija pokazala preodkrito in pregoreče veselje ob Vasquezovi vr-nitvi iz Tres Pinos, je Leiva odkril raz-merje med svojo ženo in prijateljem. Iskal je maščevanja; ponudil se je po tajnem posredovalcu proti določeni na-gradi, da popelje Adamsa, policijskega nadzornika, v Santa Clara in Rowlanda iz Los Angeles v roparsko zavetišče.

Drugi zasledovalci so medtem šli pogumno naprej in so precej podkurili Vasquezu. Ta banditski mojster je z na-menom, da bi bil bolj prost, poslal Ro-zalijo v votlino, ki se imenuje Elizabeth Lake; on je pa vohajoč na vse strani pa-zil sami zase.

Pomagala mu je natura kraja, zve-sti ogleduhi in njegova čudovita pre-držnost in spretnost, da je zopet ušel takorekoč že iz rok obeh nadzornikov in njihovih mož.

In zdaj sem zopet enkrat prišel v naravnostni stik z njim.

Zanesljiv sel je namreč prinesel Vasquezovo pismo v malo pivnico, ki je v njem nujno prosil, naj mu seniorita posodi kako svojo obleko. Pepitin oče ga je sprejel, pa ga je nji izročil. V njem je stalo, da jo bo čakalo nekaj njegovih mož v bližini njegovega bivališča v Rock Creek.

Bil sem slučajno v mali sobici, ko sta se sel in oče razgovarjala s Pepito o pismu. Skozi pol odprte duri sem jo videl, kako je zamišljeno premišljevala, gibala je z obrvmi in nato je prikimala, rekla par besedi selu, ki je brž odhitel.

Ko mi je kasneje povedala, kaj je bilo v pismu, in kaj ona misli, sem brž zahrepenel, da bi šel tesno zanj in bi jo varoval, dokler ne bi zadel na Vas-queza. Spoznala je mojo namero. Zelo resno me je pogledala, pa vzdihnila: »Senior, če jaz zgrešim, pa vi poišku-site!«

Ali sem ji smel zaupati? Ali ne bo povedala, da sem jaz za njo? Meksikan-ska ljubezen je čudno nepravilna; tako sem premišljeval. Ona se more nanaglo-ma predrugačiti in mu odpustiti, kot je že enkrat prej naredila. Velika je bila nevarnost brez dvojbe, toda jaz sem sklenil, da se ji podvržem.

Lep kalifornijski večer naju je gle-dal, ko sva odhajala. Drugo jutro, ne-koliko proč od San Benito, je stopila Pepita iz kočije. Eno ali dve milji kas-

neje sem tudi jaz izstopil. Izposodil sem si konja in par vrvi od Jima Shepparda, svojega prijatelja, ki je imel takrat po-sestvo ob bregu San Benito in sem sto-pal urno, pa varno proti kraju, kjer je imela kreniti Pepita na stransko pot. Ravno prav sem prišel, da sem videl, kako sta se ji pridružila Gonzalez in Chavez.

Videl sem, da sta moža imela s se-boj suho mulo za Pepitino prtljago, to-da za dekle nič. Ali je hotel Vasquez, naj Pepita obišče njegov tabor? Čudil sem se, da je pismo jasno določalo, naj Pepita prinese obleko do bližine Rock Creeka. Vprašanje je na vsak način re-šila Pepita, ki je složno korakala kvišku za Chavezom.

Opazoval sem njihovo težavno pot proti Rock Creeku. Tuintam, kjer ni bilo dreves, sem vjel njihove oblike, ko so se počasi pomikale po skalovju in se izgubile v goščavi.

Smer sem imel; zato sem hitro in previdno šel za njimi, na varnih krajih sem počakal, da sem jih zopet zasledil. Časih je bilo treba postati eno ali dve uri. Z žensko in z otovorjeno, pa zraven trmasto mulo je bilo časih treba precej časa, da so se premagale divje ovire na potu.

Nazadnje sem privezal konja na sa-motnem, s travo obraščenem prostoru na dolgo vrv; drugo vrv sem vzel s se-

boj za pomoč pri plezanju. Potem sem lezel tiho, noge ovite z mokasinom, dok-ler nisem prišel blizu banditskega ta-borišča. Dobro sem razločil oblike straž-nikov na oddaljenih skalah. Dolgo sem jih opazoval, ko sem videl, da se giblje-jo, sem se skril. Ti so pazili na vse ste-ze, ki so vodile do komaj vidne poti v taborišče. Moral sem naokoli po silni grdih strminah, da sem prišel bližje. Vrv sem večkrat potreboval, da sem mogel zlezti kvišku. Nazadnje sem pri-šel na vrh brez šuma in ne da bi bil kedaj padel. Vajen sem bil takega živ-ljenja.

Obšel sem stražnike, toda plazil sem se vendar le po mačkovo dalje, ker sem poznal Vasquezovo metodo, da ima nastavljene svoje čuvaje ne samo po vidnih, marveč tudi po zelo skritih kra-jih, ki opozore svoje tovariše na vsako nevarnost in so obenem smrtna nevar-nost za vsakega, kdor zaide v njihovo bližino na lovu za banditi.

Dospevši na višino sem se splazil po odprtem prostoru do rednega pota; dlje čas asem šel po njem, dokler ni-sem pogledal na veliko hrastovo drevo; na njem se je namreč o vetru gibalo viseče človeško telo. Brž sem spoznal žrtvo Vasquezovih čuvajev, ki so vjeli neopreznega moža, kateri je šel nadenj, in ga v strah vsem, ki bi ga hoteli posnemati, obesili na hrastovo

lavstvo v ogromnem številu nedeljskega sožalnega shoda v Unionu. Slava spominu rajnega nadvojvode Franca Ferdinanda in rajne vojvodinje Hohenburg!

Oddelka suhih smodk priredita v nedeljo 12. t. m. ob 9. uri dopoldne na Rožniku sv. mašo.

Sledeče članice naših organizacij so vpokojene: Dolenc Franja, Gartner Ivana, Bajc Ana, Rojc Ivana, Zerjov Alojzija, Tominc Jerica, Jakopič Marija, Štrukelj Marija, Pečnik Marija, Mazovič Uršula, Zajc Marija, Jaklič Katarina. Veliko sreče po letih garanja in trpljenja!

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Iz Tržiča. Jugoslovanska Strokovna Zveza je priredila v nedeljo 28. junija v gostilni g. Aljančiča v Bistrici vrtno veselico. Pevci so po vodstvom g. kaplana Goleta zapela več mičnih, narodnih pesmic, imeli smo šaljivo pošto, tombolo, članice so prodajale slaščice in razglednice. Udeležba je bila zelo dobra. Kljub nizki vstopnini smo bili z dobičkom zadovoljni. Blagajna bo štela kmalu 300 K. Organizacija se mirno in uspešno razvija. Jugoslovanska zveza, ki šteje nad 5400 članov, ima tudi pri nas najlepšo bodočnost. Naša katoliška društva, med njimi tudi jugoslovanska zveza so izrekla po g. župniku in načelniku zveze Vidica ogorčenje nad groznim zločinom v Sarajevu ter sožalje, kar se je naznanilo c. kr. okrajnem glavarstvu v Kranju. V ponedeljek so se naša društva udeležila sv. maše za dušnice. Tovarna Mally ni izpustila katoliških delavcev k službi božji, dasi bi bili zamudili samo eno uro.

Slovenji graдец. V nedeljo 5. julija je priredila naša skupina Jugoslovanske Strokovne Zveze shod v Narodnem domu ob 10. uri dopoldne. Shod je vodil predsednik slovenjegraške skupine g. Jernej Slemnik. Delavski tajnik Jugoslovanske Strokovne Zveze Vekoslav Zajc nam je orisal globoke cilje, po katerih hodi J. S. Z. Hudo je razkrinkal brezversko in hinavsko socialno demokracijo. Pristopilo je takoj prav lepo število novih udov k zvezi. Prijatelji, koliko Vas je še, ki še niste pri tej važni organizaciji! Ne odlagajte in nemudoma pristopite!

Starost tvorniškega delavstva

Velikokrat se je poizkušalo dognati, kakšno starost da doseže delavstvo v tvornicah. Zasebniki, oblasti, strokovna društva so že večkrat poizkušala v to temo posvetiti. Pisalo se je o starosti delavstva že tudi precej, a kljub temu se z vso točnostjo le še ne zna in ne more starost delavstva v posameznih poklicih natančno določiti. Splošno se lahko trdi, da nad 40 let pač delavke in delavci v tvornicah ne delajo, ker znajo dobri gospodarji že najti kako pretvezo, da delavce, ki nad 40 let svoje moči tvornici puste, z dela odpuste. Če star delavec zbolí, ali če drugače izgubi delo, ga le težko zopet dobi.

Pri nas še nimamo natančnih podatkov o starosti v tvornicah zaposlenega delavstva. Pač so pa v Nemčiji pruska obrtna nadzorstva dognala

vejo. Od hrasta je šla pot po silno ozki strmini, na obeh straneh z globokim prepadom. Gotovo so na ta kraj posebno pazili; zato sem se brž skril in premišljal, kako bi prišel doli. Tu zapazim glavo, ki se je pokazala nad vrhom. Seveda sem se vlegel v visoko travo in čakal. Glava je vedno molela kvišku. Če bi bila Vasquezova, bi bil streljal nanjo in tako dovršil svojo nalogo; spoznal sem pa, da je Castrova, ki je bil ustrelil svoj čas nesrečnega Kitajca. Bolj bi mu bila sicer pristajala krogla v glavi, nego možgani, ker sem pa hotel dobiti voditelja, sem se premagal in počakal.

Nazadnje sem se naveličal čakanja, kdaj se bo pa čuvaj umaknil, ter sem zlezal nazaj k hrastu hoteč se priplaziti pod vrhovi do tja, kjer je Castro stražil pot in ga ubiti ali pa pokončati.

Posrečilo se mi je priti blizu njegove; skozi grmičje in travo sem ga gledal, kako je brez vsakega šuma ležal na skalni poti. Plazil sem se še bližje, toda iznenadilo me je, ko sem videl, da mi je zmanjkalo skrivališča. Ne grmov, ne trave ni bilo; videl sem ostanke pogorišča; ali je bila trava namenoma požgana, ali ne, ne morem reči.

Na odprtem prostoru v lice risje bistrih Castrovih oči in morda še drugih čuvajev lezti dalje je bilo nemogoče; ostati skrit je pa pomenilo bankrot mojega podjetja. Če bi ustrelil, bi na-

starost v industriji zaposlenega delavstva. Poizvedavali so 7518 predilnic, s 74.569 delavci, usnjarska industrija z 362 delovršbami in 6304 delavci, lesna industrija s 1462 delovršbami in 42.832 delavci, 845 kamnolomov s 25.688 delavci, kemična industrija z 267 tvornicami in 52.078 delavci, 528 tobačnih tvornic z 10.976 delavci, 23 tvornic za izdelovanje porcelana in lončenih izdelkov, 30 ladjedelnic z 39.517 delavci, 484 malo železnih ofbratov z 49.997 delavci, 115 izdelovalnic stekla s 16.542 delavci, 813 tiskaren s 16.542 delavci, 40 plavžev cinka, svinca in bakra s 13.360 delavci, 68 železolivaren z 11.211 delavci, 1046 tvornic za izdelovanje strojev s 127.931 delavci in 630 velikih železnih obratov z 217.384 delavci. Starost delavcem je znašala

Obrtna skupina	do 20 let	20 - 30 let	30 - 40 let	40 - 50 let	50 - 60 let	nad 60 let
Tekstilna industrija	16819 22,6%	15662 27,9	15741 21,1	13752 18,4	8688 11,7	3907 5,2
Usnarji	854 13,6%	1655 25,9	1547 24,5	1279 20,2	738 11,7	251 4,0
Lesna industrija	5608 13,1%	10991 25,7	11554 27,0	8102 18,7	4682 10,9	1985 4,6
Obrtovanje kamna	3721 14,5%	6793 26,4	7234 28,2	4716 18,4	2421 9,4	803 3,1
Kemična industrija	6150 11,8%	15153 29,1	14592 28,0	9873 19,0	4705 9,0	1605 3,1
Izdelovanje smodk	2496 22,7%	3123 28,5	2786 25,4	1399 12,7	830 7,6	342 3,1
Porcelan in lončarstvo	1348 23,4%	1138 19,2	1535 25,9	1246 21,1	482 8,1	137 2,2
Ladjedelništvo	6811 17,2%	12830 32,8	10491 26,6	5468 13,8	2758 7,0	1159 2,9
Maloželezna industrija	11904 23,8%	14643 29,3	11690 23,4	6903 13,8	3489 7,0	1369 2,7
Steklo	5023 20,9%	4510 26,9	3504 20,9	2163 12,9	1203 7,2	370 2,2
Tiskarstvo	3055 23,9%	4814 29,1	3977 24,0	2327 14,1	1113 6,7	356 2,2
Člni in baker	1980 14,8%	4175 31,3	3657 27,4	2394 17,9	994 7,4	160 1,2
Železolivarji	2756 24,6%	2972 26,5	2775 24,8	1805 16,1	734 6,5	169 1,5
Izdelovanje strojev	27366 22,2%	41170 32,2	32143 25,1	15991 12,5	7782 6,1	2479 1,2
Veliko železna industrija	42825 19,7%	73810 34,0	53502 24,6	29996 13,8	13661 6,3	3577 1,6
Obrtno štetje 1895	1334599 26,9%	1526298 30,8	1007891 20,4	601606 12,2	332007 6,7	148980 3,0
Obrtno štetje 1905	1661145 23,8%	2165357 30,9	1561692 22,3	918329 13,4	471705 6,7	203865 2,9

V starosti od 20 do 30 let dela 30-9% vsega delavstva, potem pa odstotki že padajo in v nekaterih strokah prav znatno.

Tako je razmerje v Nemčiji, pri nas bo pa morebiti še ugodnejše, ker starostnega zavarovanja nimamo, ki ga imajo v Nemčiji že dolgo vrsto let.

Brezposelnost.

Na dnevnem redu je vprašanje brezposelnih delavcev. Denarna kriza vsled vojne nevarnosti in izguba trgov zlasti na Balkanu je naši industriji in trgovini zasekala mnogo ran. Posledica: zmanjšano, oziroma celo popolnoma ustavljeno delo v mnogih obratih in s tem ezvezane čete brezposelnih. Zato trka to vprašanje z vso silo na duri javnosti. **Važno je:** a) beda delavskih družin; b) ž njo zvezane nevarnosti za javnost; — lakota revolucionira ljudi; neredi, nemiri; c) industrija se more razvijati samo, če ima sposobne, dela vaje delavce; brezposelnost požene zlasti boljše v tujino; ko se konjunktura zboljša, jih ni in industrija mora iskati novih, nevesčih; č) kmetijstvu manjka delavcev; zato mora biti pomoč brez-

stala buna. Kaj naj storim? Vse, kar sem premišljal, je bilo prazno. Samo to sem vedel, da mora ostati Castro živ ali mrtev na svojem mestu za to, da se ne dvigne buna.

Nekaj ur sem čakal, da bi se kaj izpremenilo. Jezen sem bil, ko bi moral pustiti svoj namen, ker sem že tako daleč prišel. Pravzaprav je pa vendar moj odhod zadrževalo samo upanje, da Vasquez morda iz kakršnegakoli razloga obišče svojega tovariša. Toda nobena človeškega glasu ni bilo slišati iz soteske.

Na pol sem že sklenil, da se vrnem h hrastu in odtam poizkusim priti do soteske, ko zagledam dva moža tiho se dvigniti med drevesi na skalnem vrhu. Brž sem videl, da se menja straža. Neki mož, ki ga nisem še nikdar videl, in ki ga tudi nisem mogel spoznati iz popisov Vasquezove tolpe, je stopil na Castrovo mesto in ta je odšel.

Zopet sem čakal, ne da bi se upal gani.

Medtem se je nebo nanagloma pokrilo s težkimi, črnimi, viharinimi oblaki. Četrto ure kasneje je začelo liti kakor iz škafa. To mi je bilo všeč, ker sem mislil, da čuvaj poišče kako zavetje, toda zastoj! Ležal je, kakor je bil dolg in širok, odločen, ne da bi se kaj menil, z glavo naslonjeno na vrhu in oči uprte po poti.

poselnim tako zasnovana, da ne škoduje kmetu, marveč mu pomaga.

Vrste brezposelnosti:

1. Brezposelost, ki ima **osebne** vzroke: mrznja od dela, nesposobnost vsled premajhne izobrazbe, bolezní, starosti itd., štrajki, odpoved dela (zlasti v večjem obsegu) od strani delodajalcev ali delavcev.

2. Gospodarski vzroki:

a) trajni: nerazvita industrija;

b) perijodični, ki se vedno ponavljajo pri **sezonskih** delavcih, n. pr. pri stavbnih delavcih, ki pozimi nimajo dela, deloma tudi pri poljedelskih, ki se rabijo v večjem številu le za gotovo dobo — žetev, košnjo.

c) prehodni, ki nastopijo brez reda vsld posebnih razmer: denarne, gospodarske krize; uvedbe novih strojev; pretrgan obrat vsled poprav; izprememba v modi.

K a k o n a j s e p o m a g a ?

Najprej se morajo izločiti vsi, kateri ne marajo delati; tem ne gre pomoč. Treba je pa razlikovati, ker je težko zahtevati od vsakega, da bi sprejel vsako delo. Kdor je že dlje časa izvrševal kako posebno delo, se težko loti česa drugega. Brezposelnega elektrotehnika je n. pr. nemogoče dati med kosce. Izločiti se morajo tudi tisti, kateri ne morejo delati vsled starosti, onemoglosti ali bolezni. To so reveži in pomagati se jim mora tako, kakor revnim osebam sploh.

Brezposelnim je pomoč mogoča:

1. Z lastnimi sredstvi v samostojnih organizacijah, strokovnih, delavskih družtvih. Strokovne delavske organizacije imajo navadno v svojih pravilih določeno podporo za slučaj brezposelnosti. Splošno se priznava, da se mora podpora brezposelnih v slučaju štrajka samo po ti poti deliti. Država ali podjetniki gotovo ne bodo podpirali štrajkujočih, da bi jim zagotavljali za štrajk kake prispevke.

Strokovne organizacije slone na načelu vzajemnosti. Druga oblika samopomoči je pa individualno varčevanje. Delavec prostovoljno ali obvezno spravljajo svoje prihranke do neke določene vsote pri svojem strokovnem društvu, ali pri kakem drugem zavodu (n. pr. pri bolniški blagajni) s tem pridržkom, da jih sme uporabiti samo v slučaju brezposelnosti.

2. S prispevki od drugod. Prvi je seveda tu obvezan delodajalec, ki ima dobiček od delavca. Pa tudi javnopravne korporacije pridejo tu v poštev; v prvi vrsti država, ki vodi s svojo zunanjo, pa tudi z notranjo, zlasti z železnično, tarifno, davčno in carinsko politiko vse gospodarstvo in je torej velikokrat sokriva gospodarskih kriz. Zraven je tudi njena dolžnost skrbeti za red in mir in pomagati v slučaju splošne bede trpečim slojem svojih državljanov. Potem prideta na vrsto tudi dežela in občina. Ti prispevki se morejo določiti ne glede na to, kaj delavec sam stori, ali pa navezati na pogoje, da tudi delavec s plačili v strokovno društvo, z individualnimi prihranki, ali s plačevanjem premij v zavarovalnice za slučaj brezposelnosti dejansko sodeluje.

Vprašanje zavarovanja za slučaj brezposelnosti je zelo težko, zlasti vsled tega, ker ni mogoče dobiti trdne zavarovalno-tehnične podlage. Statistika brezposelnih, ki bi v resnici podala pravo sliko o ti reči, je zdaj nemogoča; ni namreč dovolj najeti ob določenem času vse, ki nimajo dela, marveč treba bi bilo tudi za vsak slučaj dognati vzroke brezposelnosti. Tu pa je vse polno raznih vprašanj. Motil bi se n. pr., kdor bi brezposelnost takozvanih sezonskih delavcev, meril po enem kopitu. Glede na stavbni obrt odločuje prečesto tudi konjunktura. Ob časih denarne krize nimajo n. pr. zidarji, mizarji, plekarji, tesarji itd. dela samo zato, ker so sezonski delavci, marveč tudi zato, ker se le malo gradi.

Tudi pri štrajkih in prisilnih odpustih delavcev se ne more o posamnikih kar nakratko trditi, da ne marajo delati, da so torej brezposelnosti sami krivi. Razmere potegnejo s seboj celo število takih, ki se jim to ne more očitati.

3. Najvažnejša pomoč je priložnost za delo. Tu lahko posežejo vmes zasebniki, še bolj pa država, dežela, občina s tem, da ob času večje brezposelnosti izvršuje javna dela: stavbe, uravnava vodo, melioracije itd. Poleg tega pa se mora urediti posredovanje za delo. Splošno se danes priznava, da tega ni mogoče prepustiti zasebnikom ali delavskim zvezam, marveč je treba z zakoni poseči vmes in tako urediti ureje o posredovanje. Izkazalo se je, da je najboljše, če pri tem sodelujejo poleg javnih korporacij tudi zastopniki delodajalcev in delavcev. Zdjaj pa imamo te-le vrste posredovalnic: a) zasebni

obrt; posredovalec živi od njega; b) samopomoč — posredovalnice so zvezane s strokovnimi ali stanovskimi društvi; c) splošna korist — društva, ustanovljena za posredovanje, ne da bi iskala za člae kaj dobička; č) javnost — mestnee, deželne, državne.

Poleg posredovalnic delujejo proti brezposelnosti tudi razne korporacije za notranjo kolonizacijo, ki dajejo posameznikom priložnosti, naseliti se zlasti na posevstih prodanih grajščin in pridobiti si kos zemlje in hišico. Na Angleškem so posebna društva za kolonizacijo iz ječe izstopivejših kaznjencev in vlačug, ki se hočejo zopet lotiti poštenega življenja.

Poseben način, kako naj bi se uredilo posredovanje dela za kmete, priporočajo Maline, Vandervalda in drugi, češ naj bi tovarne ob času, ko potrebuje kmet večje število delavcev, svoje obrate zmanjšale in pustile potrebno število delavcev za oranje, košnjo, žetev, mlatev.

Socialno zavarovanje in brezposelnost.

Delavec je zdaj zavarovan za slučaj bolezni pri obratih, ki je ž njimi združena večja nevarnost, pa tudi za nezgode. Socialno zavarovanje, ki se pripravljajo v Avstriji, se razteza tudi na starost in onemoglost. Sedanje bolniške blagajne in nezgodne zavarovalnice niso sposobne, da bi ustvarile podlago za zavarovanje brezposelnih, že zato ne, ker ne obsegajo vsega delavstva. Domači posli in vsi poljedelski in gozdni delavci so izvzeti. Po novem bo za bolnike in starostno zavarovanje za vse te obvezno. Glavni organ pri izvrševanju zavarovanja bodo okrajni uradi. Proti njim se zlasti bojuje socialna demokracija, toda ravno s socialnega, delavskega stališča so potrebni, ker bodo obsegali vse delavstvo in imeli točne zapiske o delavskem gibanju; tudi brezposelnost se bo pri teh uradih zajela že zato, ker delavci ne bodo obvezani v slučaju brezposelnosti, plačevati prispevkov. Po ti poti bo mogoče ustvariti podlago za potrebno statistiko in s tem tudi za splošno zavarovanje brezposelnih. Veščaki priporočajo sploh, naj bi zavarovalnica za starost in onemoglost vodila posle obvezne zavarovalnice za brezposelnost.

Okno v svet.

OBČINSKE VOLITVE V ITALIJI.

Pri občinskih volitvah 5. t. m. so zmagali konstitucionalci v Legnanu, Comu, Lodiji in Pallanzi, socialisti v Veroni in Sinigagliji, demokrati v Teramu.

Socialni demokrati kot gospodarji delavskega denarja. Glasovi o korupciji med višjimi sodrugi v dunajski socialni demokraciji so prodrli zadnje dni tudi v široo javnost. Delavci, ki so bili leta dolgo v službi socialnodemokratske stranke, vstajajo na shodih nemške socialne demokracije ter govore odkrito o zavoženem gospodarstvu in rdečih konsumnih društvih in o samovladi gotove socialnodemokratske kamarile. Zanimive posameznosti o socialnodemokratskem gospodarstvu v prvem nižjeavstrijskem socialnodemokratskem delavskem konsumnem društvu je izpovedal na nekem shodu na Dunaju v Meidlingu socialni demokrat Tempfer, ki je bil šest let uslužbenec omenjenega konsumnega društva, poleg pa tudi načelnik socialnodemokratske okrajne kontrole in član okrajnega odbora. Vsled škandaloznih razmere v tem konsumnem društvu je vložil v nižjeavstrijskem deželnem zboru poslanec Bielhovek s tovariši primerno interpelacijo. S kislim obrazom je moral ob tej priliki socialnodemokratski poslanec Sever, ki je bil zapisnikar, sam prebrati poziv na cesarskega namestnika, naj preišče škandalozno gospodarstvo v socialnodemokratskih društvih, ki je brez nadzorstva. Socialni demokrat, ki je spravil v javnost odkritja o prvem nižjeavstrijskem delavskem konsumnem društvu, je bil pred letom temeljito ozdravljen od svojega navdušenja za socialno demokracijo, ko je spoznal početje višjih sodrugov. V socialnodemokratskem konsumu gospodarji namreč kamarila kakih 12 oseb. Kdor nastopi proti njenemu početju, tega zasleduje korak za korakom, dokler ga popolnoma ne uniči. Uslužbenci v konsumu so pravi sužnji in popolnoma nesamostojni. V nižjeavstrijskem socialnodemokratskem konsumnem društvu je par gospodov nad sodrugov po nekaterih dragih študij-skih potovanjih izvedlo v reforme, ki pa so bile samo v škodo društvu. Tako je bilo z uvedbo polletnega izplačevanja dividend namesto prejšnjega četrtletnega in z zvišanjem prejšnjega deleža po 10 K s 5% na 20 K, ko danes

ne donajajo nobenih obresti. Poleg tega je pa razno blago dražje kot pri trgovcu. Gospodarstvo v rdečem konsumnem društvu je bilo tako »vzorno«, da so zapravili v treh letih rezervni zaklad, ki je znašal tričetrtilijona kron. Poseben nadzorstveni odbor je v upravi konsumnega društva moral konstatirati naravnost škandalozne razmere. Povsod so se pri reviziji pokazali deficiti. V prekaževalnici mesa se je pokazal primanjkljaj 56.000 K, v mlečarni je manjkalo 40.000 K in pekarni so eksperimentirali na ta način z novimi stroji, da so jih morali čez nekaj tednov proči vreči, vsled česar je bil seveda zanj izdani denar izgubljen. Pri nakupu nekega mlina za konsumno društvo so igrane velike vloge tudi provizije, ki so izginile v višini 10.000 K v privatni žep višjih gospodov sodugov. Letna poročila za člane, kakor tudi poročila oblastem so bila popolnoma potrjena, kakor zatrjuje socialni demokrat Tempfer. Ta poročila je izdelal tajnik konsumnega društva Exnere, ki je nekoč omenil v parlamentu dr. Remerju, da ne gre več naprej s škandaloznim gospodarstvom. V prekaževalnici so preteklo leto vrgli v kanale 15.000 K mesa, ker je bilo neužitno, in med neko uradno preiskavo v prekaževalnici so ves čas vozili z dvigalom gorindol 5000 kg mesa, ki je bilo pokvarjeno, da bi ga uradna komisija ne zasledila. Pozneje so to posušili in prodali, deloma pa porabili za »dunajske salame«. Slanino so pod roko raz-

nim ljudem ceneje prodajati kakor pa konsumtom v podružnicah. Tudi pri nakupih blaga so se godile zelo čudne stvari. O vseh teh škandaloznih stvarih pa nočeta nadzorstveni svet in načelstvo konsuma ničesar vedeti ter zvrčata vso krivdo na tajnika Exnerja, ki ima danes v Gablitzu lastno hišo in trgovino. Končno sta morala odstopiti tudi načelnik nadzorstvenega sveta in predsednik načelstva, vendar pa sedita še danes dobro preskrbljena v bolniški blagajni. Načelnikov namestnik v nadzorstvenem svetu, ki je tudi zapleten v celo korupcijsko afero, je danes tajnik konsuma s 5000 K letne plače. Seveda se članom konsuma na občnem zboru ni povedala resnica, kajti prvi princip vseh sodrugov je, zakrivati vse škode. Zelo malo čedno vlogo igra pri celi stvari tudi višji sodrug dr. Beno Karpeles (jud), ki utr-gava uslužbencem plačo in smatra dopust za uslužbenca kot nepotreben. In ta človek je član socialnodemokratskega socialnopolitičnega sveta. Terorizem višjih sodrugov in škandalozno gospodarstvo z delavskim denarjem sta ena prvih dobrot, ki jih nudi socialna demokracija svojemu delavstvu. Sicer pa navedeni nižjeavstrijski slučaj ni edini. Da, da, — ne zadostujejo samo prazne besede za delavstvo, treba je imeti za delavstvo tudi srce in sicer pošteno srce in poštene roke.

Izdajatelj in odgovorni urednik Miha Moškerc. — Tisk Katoliške Tiskarne.

Gospodinjite ceneje, ako

se pri pripravljanju svojega zajtrka, malice ter večerje poslužite okusu zrnate kave zelo sličnega „pravega: Francka: s kavnim mlinčkom“.

In zakaj?

Ker poseduje „pravi“: Franck: „fini okus, povzdi-guje vonj zrnate kave ter je pri tem vendar najcenejši, ker je najizdatnejši kavin pridatek.

Že pri prvem poskusu se prepričate o istega nedosežnih prednostih in mala račun-ska naloga potrdi cenejši nakup Vaše vsakdanje kave.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni! iz Hawre v New-York

francoska pre-k-morska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkarte) za francosko linijo iz Hawre v New-York in liste za povratek iz Amerike v staro domovino, po najnižji ceni

in brezplačna po-jasnila daje samo ED. ŠMARDAR potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v hiši „Kmetске posojilnice“.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:

Balsam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v. Kapljice za želodec, izvrstno, krepilno in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v. Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v. Posiljalni prašek, proti oginjanju otrok in proti po-tanju nog, steklenica 50 v. Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni. Salicilni koloidi, za odstranitev kurjih oces in trde kože, steklenica 70 v. „Sladin“ za otroke, skatla 60 v. Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepilno sredstvo, steklenica 20 v. Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono. Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA

Mestni trg 18.

Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vezanin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratin, volne, bombaža, sukanca itd.

Predstiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pristopajte k Jugoslovan. Strokovni Zvezi!

Solidno izdelane

dežnike in solnčnike priporoča

po najnižjih cenah

L. Mikusch, Ljubljana, Mestni trg št. 15.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini

Janko Češnik

(Pri Češniku) LJUBLJANA

Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica

v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

Svoji k svojim!

A. LUKIČ

Ljubljana, Pred Skofijo št. 19.

Konfekcijska trgovina

za dame, gospode, dečke in deklice

se najtopleje priporoča.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! doseže oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto mleka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 80 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 100, Zdravje! Josefstädterstrasse št. 26, Radetzkyplatz št. 4. V Gradcu: Sackstrasse št. 4. Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči s tukaj navedenih trgovcih Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbje zapanja vrednih oseb.

Varstvena znamka.

Peter Kozina & Ro.

Tovarna čevljev v Trzinu, Gorenjsko.

Najmodernejša podjetje monarhijske.

Otvoril sem lastno prodajalno

Na drobno v Ljubljani na debelo Breg št. 20 (Cojzova hiša).

— 188 —

skega zakonika (§3. nav. zak.). — V §§ 2. in 3. obsežene določbe se uporabljajo tudi za dogovore med obrtniki v ta namen, da bi zvišali ceno kakemu blagu na škodo občinstva (§4. nav. zak.).

§ 86.

Imetnik obrta, ki vzame pomožnega delavca v delo, dasi mu je bilo o sprejetju znano, da ni zakonito razvezal svojega delovnega razmerja s svojim poslednjim delodajalcem, ali kateri takega pomožnega delavca obdrži v delu, potem, ko je izvedel za to nezakonito razvezo, zakrivi prestopke obrtnega reda in poroči svoje pomožnim delavcem prejšnjemu delodajalcu za škodo, ki mu je nastala po svojevoljnem izstopu pomožnega delavca.

Isto velja za onega imetnika obrta, ki je kakega pomožnega delavca zapeljal, da je prelomil pogodbo s svojim prejšnjim delodajalcem.

Prejšnjemu delodajalcu pristoji tudi pravica, zahtevati, da pomožni delavec, ki je svojevoljno izstopil, zopet vstopi za še ostali čas.

V slučaju, da je pomožni delavec brez veljavnega vzroka zapustil službo in vstopil v delo pri kakem drugem gospodarju, tedaj ima prejšnji gospodar pravico za morebitno škodo zahtevati odškodnino ali od delavca ali od novega gospodarja, ker sta oba enako odgovorna (solidarna odgovornost). Novi gospodar je seveda odgovoren le tedaj, ako je ob vsprejemu vedel za protipravno razdružitve delovnega razmerja, oziroma je delavca pridržal v službi tudi potem, ko mu je postalo znano.

§ 87.

Spori iz delovnega, učnega in meznega razmerja.

Paragrafi 87.—87. c) o. r. so razveljavljeni po zakonu z dne 27. novembra 1896, drž. zak. št. 218. Obravnavale so dotične določbe prepire iz delovnega, učnega in plačilnega razmerja med takimi obrtniki, ki niso pripadali nobeni zadrugi, in njihovimi pomožnimi delavci. Za prepire omenjene vrste so se smela ustanovljati posebna razsodišča, obstoječa iz obrtnih gospodarjev in njihovih pomožnikov. Omenjeni zakon pa je vpeljal za take prepire obrtne sodnije, oziroma jih odkazal okrajnim (civilnim) sodnijam, kjer ni obrtnih sodnij (§§ 37. in 39. nav. zak.).

§ 88.

Seznamki delavcev.

V vsakem obrtnem podjetju je pisati o vseh pomožnih delavcih v knjižji obliki seznamek, v katerem se zabeleži ime in priimek,

— 185 —

i) če je dalje nego štirinajst dni v zaporu.

Ta paragraf ne velja za obrtne vajence (§ 104. o. r.)

Poleg slučajev §§ 82. in 82. a, v katerih se sme delovno razmerje razvezati takoj brez odpovedi, se drugačni slučajji ne smejo sprejeti v delovni red. (Min. nar. 13. sept. 1889, št. 26.074.)

Ni dopustno, da bi delodajalci, oziroma pomožni delavci vna-prej se odrekli v slučajih §§ 82. in 82. a jim danih pravic, da smejo takoj razdreti delovno razmerje. (Trg. min. ukaz. 13. septembra 1889, št. 26.074.)

Določba § 82., črka b), velja tedaj, kadar gospodar ob sprejemu delavca v delovno razmerje ni vedel ali ni mogel vedeti, da je delavec nesposoben za dogovorjeno delo. Ako bi mu bila delavčeva nezmožnost ob sklepanju delovne pogodbe znana, ne mogel bi gospodar brez odpovedi razdreti delovnega razmerja.

Zavoljo tatvine, o kateri govori § 82., črka d), sme gospodar delavcu takoj odpovedati službo, ako se more res dokaati, da je dotičnik kradel bodisi pri gospodarju, bodisi kje drugje. To se sme zgoditi tudi tedaj, ako v dotičnem slučaju ne nastopi sodnijska kazen. — Isto velja za poneverjenje ali kako drugo kaznivo dejanje.

O delovršbi in poslovanju v nji je dolžan delavec molčati ob času svoje službe. Gospodar ga sme brez odpovedi odpustiti, ako je izdal kako tajnost njegovega, ne tujega obrta. Ako ima gospodar vsled tega kako škodo, more od delavca zahtevati odškodnino.

Ako se pomožni delavec brani prevzeti kako določeno delo, smatra se to kot zapustitev službe, in gospodar ga sme odpustiti, ne da bi čakal, da bi se delavec temu ponovno ustavil. (Min. za notr. stvari 25. febr. 1886, št. 1661.) Toda semkaj spadajo samo ona dela, katera je delavec po delovni pogodbi dolžan izvrševati, ne pa tudi druga, n. pr. domača opravila, razen ako sta se z gospodarjem tako dogovorila. — Neopravičeno zapusti delavec službo tudi tedaj, ako za več časa prekine delo, ne da bi imel za to pravico po delovni pogodbi.

V slučaju, omenjenem v točki i), je zadosten vzrok, da je bil delavec zaprt več kakor 14 dni, bodisi da je bil sodnijsko ali policijsko kaznovan, bodisi da se je nahajal samo v preiskovalnem zaporu.

§ 82 a.

Pred pretekom pogodbenega časa in brez odpovedi more pomožni delavec delo zapustiti:

a) če ne more brez dokazne škode za svoje zdravje nadaljevati dela;

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

KUC

Zdravniško priporočeno kriticorečno vino, daje moč in zdravje.

Vzorec 4 steklenice 5 kg franko po poštne povzetju K 480.

Edina zaloga **BR. NOVAKOVIĆ**

veletrgovina vina, vermuta, marsale, malage, konjaka, žganja itd. LJUBLJANA.

„ZENIT“
Tovarne za asbestskrilj „ZENIT“
družbe z om. zavezo, Mor. Žumberk
dobavljajo najboljši in najcenejši
krovski material

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
Avguſt Drelse, Ljubljana

— Mnogokrat odlikovana. —

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečasti du-
hovščini v naročila na
**Štedilna ognjišča
in peči**

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

**voznih koles in
šivalnih strojev**

— za rodbino in obrt. —

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

pritličje, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ %

brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg šte. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volнено blago, kakor
ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih
in širinah; potrebšine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, lista in
kloa. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha.
Vedno sveže blago!

— 186 —

- b) če imetnik obrta zakrivi dejansveno grdo ravnanje z njim ali grobo razžaljenje časti zoper njega ali zoper svojce njegove;
- c) če imetnik obrta ali svojci njegovi pomožnega delavce ali svojce njegove zapeljujejo v nenravna ali nezakonita dejanja;
- d) če mu imetnik obrta nepristojno pridržuje pogojene prejemke ali pa prekrši druga bistvena pogodbeno določila;
- e) če imetnik obrta ne more ali se brani dati pomožnemu delavcu zaslužek.

Določbe § 82. a) ne veljajo a vajeence. (§ 104. o. r.)

Ako hoče delavec pred pogojenim časom brez odpovedi zapustiti službo vsled tega, ker trpi škodo na zdravju, more gospodar zahtevati zdravniško izpričevalo.

Pod besedo svojci je poleg žene razumeti najbližje sorodnike, kakor so: starši, otroci, bratje in sestre.

V čem sme obstajati plačilo, o tem glej § 78. o. r.

T točki i) § 82. a) imenovana nemožnost, dati delavcu zaslužka mora biti trajna, ne samo hipna (n. pr. vsled poškodovanja kakega stroja i. dr.) Ako pride obrtnikovo podjetje v konkurz, nastane taka nezmožnost, če se podjetje takoj zapre. V nasprotnem slučaju pa mora delavec na račun konkurzne mase ostati v službi do pogojenega časa, oziroma do tedaj, da se podjetje zapre, ako ni vsaj 14 dni po prej odpovedal. Ako trpi delavec vsled tega kako škodo, more zahtevati primereno odškodnino.

§ 83.

Če je konec obratovanja ali če umrje pomožni delavec, mine delovno razmerje samoobsebi.

Vendar ima v primeru, če se pred časom iz službe pusti pomožni delavec, bodisi da se prostovoljno popusti obrt ali po krivdi imetnika obrta, ali če tega zadene kak slučaj, pomožni delavec pravico, zahtevati, da se mu povrne škoda vsled opuščene odpovedi.

Delovno razmerje ne preneha s smrtjo gospodarjevo. Po § 547. obč. drž. zak. se smatra namreč zapuščina v času med smrtjo do tedaj, ko jo prevzame dedič, kakor da bi jo umrli še nadalje imel v posesti z vsemi pravicami in dolžnostmi. Obveznosti, katere bi umrli imel poravnati iz svojega premoženja, se poravnajo iz zapuščine, oziroma jih prevzame dedič. — Pač pa preneha vsled obrtnikove smrti učno razmerje (§ 103. o. r.)

§ 84.

Če imetnik obrta brez zakonito pripustnega vzroka (§§ 82. in 101.) pred časom odpusti pomožnega delavca, ali če mu da po svoj

— 187 —

krivdi vzrok, da pred časom razveže delovno razmerje (§ 82. a), je dolžan pomožnemu delavcu povrniti mezdo in druge dogovorjene užitke za ves odpovedni rok, oziroma za še ostali del odpovednega roka.

Ta določba ne zadeva samo delovnega razmerja, ampak tudi učno. Ako bi torej gospodar predčasno odpustil vajenca brez veljavnega vzroka, moral bi te povrniti vsled temu odpustitve nastalo škodo.

§ 85.

Izstop pred časom.

Če pomožen delavec pred časom imetnika obrta zapusti brez zakonito pripustnega vzroka (§ 82. a in 101.), zakrivi prestopok obrtnega reda in naj se kaznuje po določilih tega reda. Vrhutega ima imetnik obrta pravico, pomožnega delavca po oblastvu prisiliti, da da se vrne v delo za čas, kar ga še manjka, in zahtevati povračilo za storjeno mu škodo.

Tu so našteje posledice, ki zadenejo pomožnega delavca, ako pred časom zapusti svojo službo, ne da bi imel za to veljaven razlog (§ 82 a).

Navedene zakonite določbe so osobito pomembne v slučaju kakega štrajka.

Po zakonu z dne 7. aprila 1870 (drž. zak. št. 43) nimajo dogovori delodajalcev (obrnitkov, službodajalcev, voditeljev tovarniških, rudarskih, fužinskih, kmetijskih ali drugih delovnih podjetij) nobene pravne moči, ako bi z vstavitvijo dela ali odpustitvijo delavcev hoteli le-tem vsiliti slabšo plačo ali sploh neugodnejše delavne pogoje; istotako so brez pravne moči dogovori delojemalcev (pomočniki, uslužbenci in drugi delavci za plačo), ako nameravajo s skupno vstavitvijo dela izsiliti od delodajalcev višjo plačo ali sploh ugodnejše delavne pogoje; slednjič tudi nimajo nobene pravne moči vse pogodbe za podpiranje onih, ki ostanejo pri omenjenih dogovorih, ali v škodo onih, ki so odstopili od teh dogovorov (§ 2. nav. zak.). — Taki dogovori so torej sicer dopustni, a neveljavni, ker jim zakon odreka pravno moč, t. j. pravice in dolžnosti iz teh dogovorov se ne morejo iztožiti pred sodnijo. — Kdor delodajalce ali delojemalce s pretenjem ali silo ovira ali izkuša ovirati, da ne bi izvršili svojega prostega sklepa, delo dajati ali delo vzeti, da bi tako povzročil, da nastanejo, se razširijo ali siloma izvrše v § 2. (nav. zak.) označeni dogovori, kriv je prestopka, in sodnija naj ga kaznuje z zaporom osmih dni do treh mesecev, — ako ne bi njegovo ravnanje spadalo pod kako strožjo določbo kaznen-